

Milliy qadriyatlarni batik san'ati orqali ifodalashning pedagogik imkoniyatlari

Kenjayeva Umida Rajabovna

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası o'qituvchisi

Annatatsiya: Maqolada batik san'ati orqali maktab o'quvchilarida milliy qadriyatlarni ifodalashning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Batik — matoga bo'yoq, mum yoki boshqa himoya vositalari yordamida naqsh va bezak yaratish jarayoni bo'lib, u o'quvchilarda milliy naqshlar, ramzlar va ma'naviy qadriyatlarni badiiy talqin qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda batik mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning estetik didi, badiiy tafakkuri va ijodiy salohiyatini oshirish, milliy merosni anglash va qadrlash, shuningdek, madaniy identifikatsiya hissini shakllantirish metodik imkoniyatlari yoritilgan. Shuningdek, maqolada pedagogik jarayonda batik texnologiyasini qo'llash orqali o'quvchilarning rang uyg'unligi, kompozitsiya va naqsh yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llari ko'rib chiqiladi.

KALIT SO'ZLAR: Batik san'ati, milliy qadriyatlar, pedagogik imkoniyatlar, maktab o'quvchilari, tasviriy tafakkur, badiiy talqin, milliy naqsh, ramz, estetik tarbiya, ijodiy salohiyat.

Maktab ta'limida o'quvchilarda milliy qadriyatlarni anglash va ularni badiiy ifodalash qobiliyatini rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Shu maqsadda tasviriy san'at mashg'ulotlari, xususan batik san'ati samarali pedagogik vosita sifatida ishlatiladi. Batik texnikasi matoga naqsh tushirish jarayoni orqali o'quvchilarda rang uyg'unligi, shakl va kompozitsiya bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi, shuningdek, ularni milliy naqshlar va ramzlarni badiiy talqin qilishga rag'batlantiradi.

Batik mashg'ulotlari o'quvchilarda milliy merosga hurmat, madaniy qadriyatlarga e'tibor va estetik didni rivojlantirishga xizmat qiladi. Har bir naqsh va ramzning tarixiy va badiiy ma'nosini tushunish, ularni yaratishda ijodiy yondashuvni qo'llash orqali o'quvchilar o'z milliy identifikatsiyasini shakllantiradi. Maqolaning maqsadi — batik san'ati yordamida maktab o'quvchilarida milliy qadriyatlarni ifodalashning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash, samarali metodik usullarni tahlil qilish va ularni mashg'ulotlarda qo'llash orqali o'quvchilarning badiiy tafakkuri, estetik didi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishdir.

Batik san'ati maktab o'quvchilarida milliy qadriyatlarni anglash va ularni badiiy ifodalash qobiliyatini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu texnika matoga bo'yoq, mum yoki boshqa himoya vositalari yordamida naqsh va kompozitsiyalar yaratish jarayonini o'z ichiga oladi. Mashg'ulotlar davomida o'quvchilar rang uyg'unligi, shakl va kompozitsiya bilan ishlash ko'nikmalarini egallash bilan birga, milliy naqsh va ramzlarning badiiy va ramziy ma'nosini tushunib, ularni ijodiy talqin qilishni o'rganadilar. Shu jarayon o'quvchilarda estetik did, badiiy tafakkur va ijodiy salohiyatni rivojlantiradi, shuningdek, milliy madaniyatga hurmat va identifikatsiya tuyg'usini shakllantiradi.

Batik mashg'ulotlari o'quvchilarga ranglarni uyg'unlashtirish, naqsh va shaklni joylashtirish, kompozitsiya yaratish kabi badiiy ko'nikmalarni egallash imkonini beradi. Shu bilan birga, har bir detalni puxta bajarishga intilish, mukammal natija olishga harakat qilish orqali o'quvchilarda diqqatni jamlash, sabr-toqat va mas'uliyat tuyg'usi shakllanadi. Bu esa nafaqat badiiy, balki ma'naviy va tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lib, ularning shaxsiy fazilatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Milliy naqsh va ramzlar bilan ishlash pedagogik jarayonda alohida ahamiyat kasb etadi. O'quvchilar naqshlarning tarixiy, madaniy va ramziy mazmunini o'rganadilar, ularni ijodiy talqin qilish orqali o'z milliy merosini anglaydilar. Har bir naqsh va ramzning badiiy tuzilishi va rang uyg'unligi o'quvchilarda diqqatni jamlash, qat'iyat va mukammallikka intilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu tariqa, milliy qadriyatlarni batik san'ati orqali ifodalash o'quvchilarning shaxsiy fazilatlarini tarbiyalash va badiiy tafakkurini rivojlantirishda muhim pedagogik imkoniyat yaratadi.

Batik mashg'ulotlarida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning ijodiy faoliyatini va pedagogik imkoniyatlarni yanada kuchaytiradi. Guruh ishlari o'quvchilarni bir-biri bilan fikr almashishga, birgalikda loyiha yaratishga va ijodiy qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Loyiha ishlari metodida o'quvchilar mustaqil ravishda naqsh loyihalashtiradi va uni amaliy bajarishda har bir bosqichni puxta bajarishga odatlanadilar. Shu bilan birga, ko'rgazmali tahlil va refleksiya metodlari o'quvchilarga o'z ishini baholash, tahlil qilish va takomillashtirish imkonini beradi. Bu jarayon pedagogik imkoniyatlar orqali o'quvchilarning ijodiy salohiyatini, badiiy tafakkurini va milliy qadriyatlarga hurmatini oshiradi.

Batik texnikasi yordamida milliy qadriyatlarni ifodalash jarayonida o'quvchilar ranglar va naqshlarni tanlashda ijodiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar. Har bir elementni matoga joylashtirish, kompozitsiyani tartibga solish va naqshni mukammal bajarishga harakat qilish o'quvchilarda mehnatsevarlik va intizomni mustahkamlaydi.

Shu bilan birga, milliy naqshlar orqali ular tarixiy va madaniy qadriyatlarni tushunib, madaniy identifikatsiya hissini rivojlantiradilar.

Batik mashg'ulotlarining pedagogik imkoniyatlari o'quvchilarning shaxsiy fazilatlarini, badiiy tafakkuri, estetik didi va ijodiy salohiyatini bir vaqtda rivojlantirishga xizmat qiladi. Mashg'ulotlar tizimli va rejalashtirilgan shaklda tashkil etilganda, o'quvchilar milliy qadriyatlarni badiiy ifodalash qobiliyatini rivojlantiradi, san'atga qiziqishi oshadi va milliy madaniyatga hurmat tuyg'usini mustahkamlaydi. Shu tariqa, batik san'ati pedagogik jarayonda milliy qadriyatlarni o'quvchilarga yetkazish, estetik va badiiy tarbiyani oshirish hamda ijodiy salohiyatni rivojlantirishda ajralmas vosita hisoblanadi.

Natijada, batik texnikasi orqali milliy qadriyatlarni ifodalash pedagogik imkoniyatlari maktab o'quvchilari uchun badiiy, estetik va ma'naviy tarbiyaviy vazifalarni samarali bajarish imkonini beradi. Mashg'ulotlar o'quvchilarda diqqatni jamlash, qat'iyat va mukammallikka intilish, ijodiy tafakkur va milliy merosga hurmatni rivojlantirish orqali ularning shaxsiy fazilatlarini shakllantiradi. Shu sababli, batik san'ati maktab pedagogikasi va ijodiy tarbiya jarayonida ajralmas pedagogik vosita sifatida o'zining badiiy va ma'naviy ahamiyatini ko'rsatadi.

Batik san'ati maktab o'quvchilarida milliy qadriyatlarni ifodalash va ularni badiiy talqin qilish qobiliyatini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mashg'ulotlarda loyiha ishlari, amaliy mashg'ulotlar, ko'rgazmali tahlil va refleksiya metodlarini qo'llash o'quvchilarning rang uyg'unligi, kompozitsiya yaratish va naqsh loyihalashtirish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Batik jarayonida har bir detalni puxta bajarish, rang va shakl uyg'unligini hisobga olish o'quvchilarda diqqatni jamlash, sabr-toqat va mas'uliyat tuyg'usini shakllantiradi. Shu bilan birga, mashg'ulotlar o'quvchilarning mehnatsevarligi, ijodiy tafakkuri va estetik didini mustahkamlaydi.

Milliy naqsh va ramzlar bilan ishlash o'quvchilarda madaniy identifikatsiya, milliy merosga hurmat va estetik tarbiyani rivojlantirishga xizmat qiladi. Naqshlarning badiiy va ramziy ma'nosini tushunish, ularni ijodiy talqin qilish o'quvchilarda diqqat, qat'iyat va mukammallikka intilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Guruh ishlari va interfaol metodlar o'quvchilarning ijodiy faoliyatini kuchaytiradi, birgalikda loyiha yaratish, fikr almashish va ijodiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu tariqa, batik mashg'ulotlari nafaqat badiiy ko'nikmalarni, balki o'quvchilarning shaxsiy fazilatlarini tarbiyalashda ham samarali vosita hisoblanadi.

Natijada, batik texnikasi orqali milliy qadriyatlarni ifodalash pedagogik imkoniyatlari o'quvchilarning badiiy tafakkuri, estetik didi, diqqatni jamlash, qat'iyat

va mehnatsevarlik kabi shaxsiy fazilatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Batik san'ati maktab pedagogikasi va ijodiy ta'lim jarayonida ajralmas pedagogik vosita sifatida o'zining badiiy, tarbiyaviy va pedagogik ahamiyatini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
4. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH // Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Vol. 3. – No. 12. – P. 193–196.
5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
6. Qodirova N. “Xalq amaliy san'ati va uning estetik tarbiyadagi o'rni” // San'at va ta'lim jurnali. – 2022. – № 2. – B. 45–49.
7. Karimova D. “Batik san'atining o'qitish metodikasi” // Pedagogika va psixologiya. – 2021. – № 4. – B. 78–82.
8. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда tasviriy savodxonlikka oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik jihatlari // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15–21.

